

Idéen om et værksted var næsten allerede blevet til virk Folkescenen. Nu hvor vi havde vort eget teater til rådighed gennemførelse af idéen en selvfølge. Dengang skulle den net „Den unge Folkescene“ tjene til at aktivisere Folkescenen. Hos os var forholdene på forhånd anderledes. Vores teater havde den opgave, som ville være tilfaldet værkstedet ved Folkescenen, for så jeg dets hovedbetydning på det dramaturgiske område kunne ikke vente, at de unge ledere og instruktører ville udføre scenetekniske eller politiske grundidéer mere end det regulære teater som i sin helhed var eksperimentelt. Men det måtte være således til at udarbejde et stykke ud fra scenepraksis. Samtidig havde værkstedet den fordel, at det ikke var hæmmet af materielle hensyn til aftenrepertoiret og publikum.

Værkstedet var tænkt som en lærlinge-korporation, der fremmest lærte af sit eget arbejde. I pressen fik værkstedet vist den opgave at udvikle en ny fremstillingsstil og prøve midler. Det var delvis rigtigt, for i værkstedet skulle man lave „skole“ ud af alt det, som intuitivt og tilfældigt kom til udtryk på prøver og opførelser på det regulære teater. Meningen var at opelske efterlignere, derimod skulle værdier fra det tilfældige tages op og fastholdes i en form, som var prøvet og udviklet i eksperimenter og gentagelser.

Om stilspørgsmålet

Jeg har aldrig i nogen af mine opførelser ladet mig styres af nogen som helst stil i kunstbegrebets forstand. Jeg har for mig noget underordnet i det givne øjeblik, og har hele tiden kun tanke for at skabe den største virkning, og vel at mærke sagvirkningen, sådan som den er i det enkelte stoffet. (En virkning, som er identisk med den politiske virkning, hvis det er et politisk stof). (En virkning, som er det rigtige valg af stof). For at opnå virkningen har jeg brugt alle midlerne, hvor jeg fandt dem, gjort teatermidlerne til at hente midler uden for teatret. Men i tidens løb har jeg jo i en vis forstand fremkomme en bestemt måde at bruge disse midler på, der måtte opstå en „stil“. Mange

vekslet denne stil med midlerne og kaldt den „teknisk“, mange har rigtigt erkendt, at denne stil var uadskilleligt forbundet med det politiske princip, at „idéen skaber den advækate stil.“

„... Teknik som udtryk ... De mest moderne udtryksmidler arbejder i dette polyteknikum ... de stammer fra halvkunstens og demi-musernes område: det er fragmenter og idéer fra filmen, revyen, dansen, jazzmusikken, højttaleren. Men mens disse former for underkunst tidligere for det meste kun tjente det rene sjov, bliver de nu gjort ædru, saglige og rene og af en ordnende hånd stillet under et højere princip: idéen.“

Bernhard Diebold: „Piscator-dramaet“.

Den naturlige forudsætning var, at værkstedet ikke betragtede sin opgave fra et formelt, æstetisk synspunkt, men at drivkraften i dets arbejde osse var viljen til politik. Betydende nok forblev værkstedet imidlertid betydeligt mere uforpligtet politisk end Piscator-Scenen. Det er vanskeligt at finde en forklaring på dette, hvis man ikke vil acceptere den manglende politiske modenhed og stærke overvurdering af formelle begreber, som unge mennesker let bukker under for.

I løbet af sæsonen har værkstedet præsteret fire opførelser (Franz Jung: „Heimweh“ (Hjemvé), Upton Sinclair: „Singende Galgenvögel“ (Syngende galgenfugle), Otto Rombach: „Der heilige Krieg“ (Den hellige krig), Erich Mühsam: „Judas“).

Oprindeligt anså jeg en opførelse for at være betydningsløs. Forberedelserne, arbejdet med stykket forekom mig at være vigtigere end selve stykket. Men synspunkterne ændrede sig. Jeg vil hverken bebrejde den enkelte eller helheden. Jeg ved selv, hvor voldsomt de regulære opførelser lagde beslag på alle kræfter, og at værkstedet uden ond vilje fra nogen side led under det i sin rolige udvikling. Men det forekommer mig dog, at det navnlig syntes at være vigtigere for eleverne og begynderne at optræde i en rolle for pressen end at lære og arbejde. Det samme gjaldt forfatterne og alle de øvrige implicerede.

Nu til stykkerne. „Heimweh“ var blevet valgt på teaterledelsens forslag. Franz Jung havde været en af de første, som forsøgte at virke revolutionært med sine stykker. Det proletariske Teater havde bragt hans første stykker (se side 48). Vi har ventet os meget af ham, men hans hvileløshed, der drev ham fra oprettelse af mærkværdige kontorforetagender til ledelse af tændstikfabrikker og fra journalistik til for-

retningsmæssige transaktioner, havde indtil videre ikke levet til at modnes. Vi havde en løs forbindelse med ham i alle mit forslag var hans bjergværksdrama „Annemarie“ antageliné på Folkescenen. Min udtræden forhindrede, at det førte. Nu da jeg havde mit eget teater til rådighed, forekom at være min pligt at give ham ordet. Stykket i sig selv følte fremmed overfor. Alle de stykker, han havde lavet i mellem „Geschäfte“ (Forretninger), „Legende“ og „Heimweh“ var ningsstykker, hvor det hele beroede på vage gestus, afbrudte halve ord.

Det var som om der var en, der bevægede munden for sine sidste og bedste tanker, uden at man alligevel kunne høre. Det var rystende for mig at høre Jung forklare meningen med „weh“, som var det stykke, han lagde mest vægt på.

Det væsentligste for en iscenesættelses sceniske handling må være at trænge de stiliserede scenebilleder og nærme sig den fotografiske virkelighed så meget muligt. Med „Heimweh“ forsøger jeg at løse de funktionelle, stive overførelse af det dramatiske fremfølelsesindhold til tilskueren. Spænding og afspænding forplante sig umiddelbart til tilskueren, uden at det nødvendigvis må forberedes under en handling. Her virker forsøget på at udnytte nye fremstillingsmidler (særlig siske skuespillere i modsætning til tyske), og anvendelse af en hovedsagelig rytmisk betonet overførelse ved hjælp af pantomime, musik o. a.

Stykket, som ikke skal bedømmes med de sædvanlige værdimål for et drama, giver netop Piscator-Værdimål mulighed for at realisere de mål, som den har sat sig ovenfor.

Franz

Bagefter var det en let sag for tilskuerne og presserepræsentanter at rejse sig hovedrystende og erklære værkstedets første eksemplar for forfejlet. For os gjaldt det om atter at konfrontere teatrets realiteter (hvorfor vi osse havde ladet ham arbejde helt frit med instruktionen og skuespillerne); derfor kunne vi først opnå på længere sigt – om da overhovedet.

Dermed være ikke sagt, at „Heimweh“ ikke osse havde været som opførelse. Steckel, som forestod iscenesættelsen, havde stændigt overladt det tekniske udstyr og det dekorative til Jo

et ham tid
årene. På
get til en
blev op-
n det mig
e jeg mig
lemtiden,
var opløs-
sætninger,

at fortælle
re et ord.
d „Heim-

udform-
r tilbage
get som
en tradi-
mstillede
ding skal
te natur-
rtil med-
er (kine-
endelsen
ed hjælp

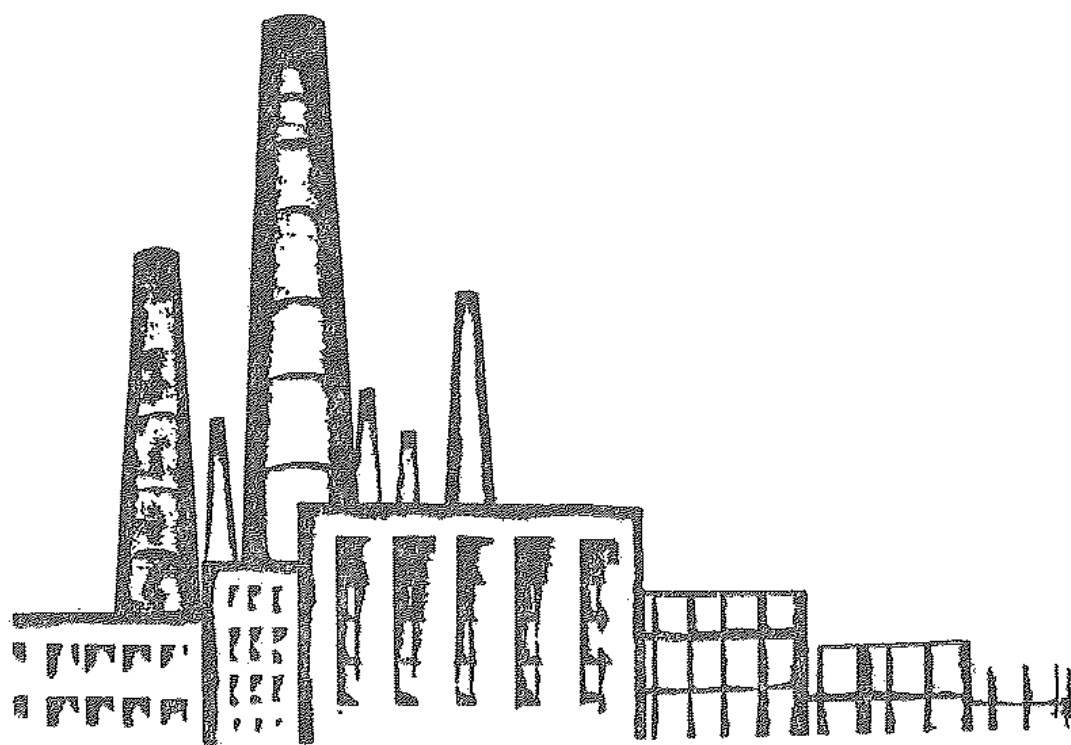
advanlige
erkstedet
antydte
z Jung.

entanterne
ksperiment
Jung med
fuldstæn-
e resultatet

haft kvali-
avde fuld-
ohn Heart-

field, som præsterede udmærkede ting, navnlig i projektionen, hvor han kunne arbejde med det fotografiske materiale, han var fortrolig med. Ganske vist nåede opførelsen ikke ud over den æstetiske virkning. Derved blev det bekræftet, at de midler, som jeg havde skrabet sammen overalt, som jeg havde forbundet, opfundet for at opnå en politisk virkning, var fuldstændig forfejlede, når de mistede deres sigte selv på et stadium, hvor de begyndte at blive til „stil“. Netop i forbindelse med „Heimweh“ så jeg tydeligt, hvor forfejlede alle reformatoriske forsøg måtte være, når de ikke gik ud fra et centralpunkt, et ideologi, en politisk vilje.

„Når Erwin Piscator uropfører Franz Jungs skuespil „Heimweh“ som sit værksteds første arrangement, viser han sin hengivenhed over for en forfatter, som har krav på eksperiment: Dengang han anonymt lavede proletarisk teater i Wedding og andre steder, havde han allerede opført Jungs proletariske tendensstykke „Die Kanaker“ (indfødte på Sydhavsøerne). Med midler, der var grove, håndværksmæssige, men som tager kraftigt fat om sagen. Med handlingen i hans folkestykke fra proletarbevægelsen udvidet

Sceneprojektion til »Judas« (Iscenesættelse: Lindtberg, scenebillede: Veli Samik)

ved et dialogisk opgør mellem Wells og Lenin. S
matiker har Jung ikke udviklet sig stort. Men Pise
ud fra sin ideologi skabt grundlaget for en ny tea
der lader det, som Jung primitivt antydede i „Die K
langt bag sig. Hvis opførelsen tjente til at rense Ju
matiske skaben, så har matinéen gjort fyldest, he
tilhængeres og modstanderes piben og klappen.“

Lutz Weltmann (**Das blaue Heft**, 1. februar

Derefter fulgte „Singende Galgenvögel“ af Upton Sinclair,
lige Krieg“ af Otto Rombach og – iscenesat af Leopold L
Erich Mühsams „Judas“, hvor opførelsen faldt sammen m
rens 60 års fødselsdag. Et stykke, der uprætentiøst og m
teatermidler overførte Judas-problemet til arbejderbevægelse
erne var lånt fra tildragelserne omkring rådsrepublikken i
En ren, sympatisk opførelse blev til. Enkelte stemmer stemm
sen opkastede senere spørgsmålet om, hvorfor vi ikke for lær
taget stykket op på aftenrepertoiret.

Som jeg sagde i begyndelsen, var meningen med værks
udtømt med opførelserne for offentligheden. Hovedarbejde
dervisningstimerne. Der var lavet en fast læseplan, med beste
for taleundervisning (Gustav Müller og frøken Wellhöne
studie (Erwin Kalser), scenebillede (Traugott Müller), d
(Gasbarra, Leo Lania), sprog og almindelige kundskaber
kunsthistorie, litteratur o.s.v.). Desuden havde jeg indlagt en
time under Fritz Sommers ledelse, og denne time var obligato
for værkstedet og for alle ansatte ved teatret. Beherskelse af
sikre, klare bevægelser, som kun sporten opdrætter til, for
mig at være ubetingede forudsætninger for den moderne sk

Alt i alt bragte værkstedets første år tilløb, som kunne ha
let sig til en gennemorganiseret skole efter vores opfattelse,
teatrets økonomiske katastrofe havde sat en brat stopper for
arbejde.

Værkstedets arbejde og dets medlemmers fællesskab ha
engang ikke været uden virkning. „De unge skuespilleres
som gæsteoptrådte i Berlin og rundt om i landet med Lam
volte im Erziehungshaus“ (Revolte på opdragelsesanstalten)
1928/29, var opstået på værkstedet. Et stykke af Lampel (L
(Opstand)) havde været under forberedelse på værkstedet, s
havde været forelagt os, ganske vist på et tidspunkt, da teat
sis allerede var ophørt at eksistere.

Rapport fra værkstedsgruppe III

I. Taleundervisningen.

Taleundervisningen ved frøken Wellhöner finder sted dagligt fra 11,30 til 12,30 umiddelbart efter gymnastiktimerne. Alle elever får to gange to timer ugentligt.

II. Rolle- og ensemblestudier.

1. Efter lægeforbud har fru Durieux trukket sit tilsagn om at give undervisning i rollestudiet tilbage.
2. Herr Granach har lovet at undervise, hvad han dog indtil videre har været forhindret i på grund af filmoptagelser og hæshed. Han ønsker at arbejde på et ældre, kendt stykke (evt. Wedekind!!) med gruppe 3.
3. Undervisningen ved herr dr. Kalser (scenestudie) er begyndt. Indtil nu har gruppen haft to timer. Efter forslag fra dr. Kalser bliver der arbejdet med gammelt materiale (Strindberg, Wedekind, Tjekov). Gruppeledelsen tvivler på værdien af dette arbejde og beder om at få oplyst, om denne form for undervisning er i overensstemmelse med det, der blev planlagt som „eksperimentelt rollestudie“.

III. Opførelsen af et stykke.

Forsøget på at finde et stykke har endnu ikke ført til noget endegyldigt resultat. Til sidst blev „Der Barbier von Rosslagen“ (Barberen fra Rosslagen), en komedie af Wellenkamp, taget i betragtning. Iscenesættelse: Lindtberg.

IV. Deltagelse i gruppe I's opførelser.

Følgende er beskæftiget:

Greif og Samih i „Heimweh“, Frank, Löbinger, Kostendi, Greif, Oberländer i „Singende Galgenvögel“.

V. Medlemsskab.

Foranlediget af uklarheder om medlemsskabet og fremkomne officielle og uofficielle ændringer af medlemstallet beder gruppeledelsen om en principiel ordning af medlemsreglerne. Gruppeledelsen foreslår, at man fastsætter følgende:

1. At der ved skuespilfagene og opførelserne kun bør deltage sådanne medlemmer, som under besøg har givet indtryk af, at en sådan deltagelse har mening.
2. At eksterne (ikke fastengagerede) medlemmer enten

slet ikke eller definitivt bliver optaget i værkstedet, men at deres tilhørsforhold til værkstedet ikke er afhængigt af, om de optræder som statister eller ikke.

Den 1. december 1927.

Gruppeledelsen: Heinz Greif, Hans Oberländer, Lilo Lindtberger.

Beretning om værkstedsgruppe II's virksomhed indtil den 1. december 1927

1. Forberedende arbejde til den planlagte opførelse af eventyret, som skulle være gruppens første opførelse.
2. Nogle medlemmers medvirken (Genschow, Lilo Lindtberger, Lönner, Weisse) ved opførelsen af „Mutter“ den 27. november som et led i KPDs tiårsfest.
3. Nogle medlemmers medvirken (Busch, Genschow, Lindtberger) ved Hölz-matinéen den 27. november.
4. Følgende fra gruppe II er beskæftiget ved prøvning af „Galgenvögel“: Dammert, Busch, Lindtberger, W. Haenel.
5. Efter at have læst mange stykker besluttede gruppe II på en konference den 28. november at bruge P. M. Haenels „Putsch“ til gruppe II's første opførelse; seks medlemmer af gruppen er betænkt med frugtbarhed til at give i besætningsplanen.
6. Under den samme konference blev herr Haenel valgt ind i gruppens arbejdsudvalg i stedet for herr Lindtberger, som er trådt ud af gruppen.
7. Gymnastiktimerne blev regelmæssigt besøgt af alle gruppens medlemmer. Spørgsmålet om stemmelære er endnu ikke klaret for gruppe II.

Arbejdsudvalget: Haenel, Lindtberger, Lilo Dammert.